SOARTA RĂMĂȘIȚELOR

LUI

MIHAI VITEAZUL

IDEI DINTR'O CONFERINȚA
ȚINUTA LA IAȘI

ȘI

DISCURSUL

Rostit la mănăstirea Dealului în numele Academiei Romîne și al Ligei Culturale cu prilejul aducerii capului lui Mihai Viteazul

DE

N. IORGA

BUCUREȘTI

Tip. „Cultura Neamului Românesc"

1920

Lei 2.—

www.dacoromanica.ro

SOARTA RĂMĂȘIȚELOR

LUI

MIHAI VITEAZUL

IDEI DINTR'O CONFERINȚA
ȚINUTA LA IAȘI

ȘI

DISCURSUL

Rostit la mănăstirea Dealului în numele Academiei Romîne și al Ligei Culturale cu prilejul aducerii capului lui Mihai Viteazul

DE

N. IORGA

BUCUREȘTI

Tip. „Cultura Neamului Românesc"
1920

www.dacoromanica.ro

Soarta rămăşiţelor lui Mihai Viteazul

(Idei dintr'o conferinţă ţinută la Iaşi.)

www.dacoromanica.ro

Felul cum după tragedia din cîmpia Turdei a fost tratat trupul celui «învins» face să reiasă încă odată deosebirile de suflet dintre Romîni şi aceia cari li-au stat împotrivă.

Niciodată în trecutul nostru, dacă am cunoscut ura, n'am dus-o mai departe decît victoria. Am urît pe aceia cari în 1916 au călcat pămîntul ţerii noastre pentru a ne împiedeca de la izbîndirea dreptului celui mai firesc. I-am urît din toată inima. Era dreptul nostru şi, adaug, datoria noastră. Căci ura nu e numai negativă, ci şi positivă, unind prin sentiment puterile cu care avem să ducem lupta necesară. Dar odată cu atingerea ţintei ura s'a oprit:

www.dacoromanica.ro

niciun rănit sau un prins nu se poate plînge de cruzimi inutile exercitate împotriva nenorocirii lui. Şi, comparînd cărţile luptătorilor noştri despre războiu — cea mai bună literatură a timpului, care se va colecţiona şi ceti cu pasiune cîndva, cum au făcut Francesii cu povestirile actorilor dramei napoleoniene,— se vede lesne cîtă milă, cîtă blîndeţă pentru cel căzut, cîtă omenie se află în firea poporului nostru celui adevărat. Puneţi în faţă ce au scris participanţii germani şi unguri la acest războiu; şi se va vedea răpede deosebirea.

Războiul a fost considerat de ai noştri totdeauna ca o îndeplinire prin ei a unei voinţi superioare. Acesteia i se închina Ştefan-cel-Mare după biruinţa din codrii Vasluiului. Pe aceasta o vedea pornită împotrivă-i pentru păcate care puteau fi ispăşite, Petru Rareş. Radu Şerban, care nu necinstia morţii în serile de biruinţă, spunea trecînd, lîngă Braşov, printre movilele

www.dacoromanica.ro

de trupuri şi peste podul de fier ale suliţelor aruncate, că nu a lui este izbînda, ci a Domnului care a voit aşa.

Şi de cele mai multe ori faţă de noi înşine nu s'a făcut aşa.

Asupra lui Mihai mai mult decît asupra oricui altuia s'a vădit aceasta.

Făcuse un jurămînt Impăratului în mănăstirea Dealului de lîngă Tîrgovişte. Il făcuse cu toată gîndirea şi din toată inima lui. Nu avea în vedere pe cîrmuitorul nemţesc, pe care mai tărziu, la o mînie, l-a cuprins între «Saşii fără omenie», ci pe represintantul, pe apărătorul chemat al ideii creştine. Şi legătura cu dînsul o făcuse avînd supt picioare oasele înnaintaşilor săi, lîngă mormîntul care cuprindea cenuşa părintelui celui «b u n», Pătraşcu-Vodă, într'un lăcaş unde plutia sufletul strămoşilor pe cari şi-i simţia marturi şi-i chema chezeşi ai cuvîntului său.

Această învoială, sacră pentru

www.dacoromanica.ro

dînsul, a păstrat-o până la sfîrşit, precum se simţia dator faţă de sine însuşi. Pentru dînsa, nu pentru ambiţie şi nu chiar în rîndul întâiu pentru acel instinct care la dînsul preceda ideia noastră de unitate naţională, a intrat el în Ardeal. Aliat pe vecie al creştinilor, el nu putea îngădui — şi nu numai pentru primejduirea situaţiei sale — pe Sigismund Báthory, neomul care represinta peste munţi întoarcerea politicei turceşti, şi nici pe cardinalul Andrei, simbol şi mai desluşit al acelei politice polone şi turceşti.

Nemeşii se răscoală împotriva lui ca Romîn, cerîndu-şi mai bine ca Domn «o slugă din cele care fac focul în sobele Curţii». El aşteaptă să-i vie ajutorul firesc: «Sarrail» de atunci, din Nord. Acest ajutor se preface în sprijin, de căpetenie pentru duşmanul însuşi. Mihai e învins fără a fi făcut de la sine vre-un act de duşmănie faţă de «Chesarul» legii sale creştine.

Aleargă în Ţara-Românească,

www.dacoromanica.ro

unde află pe Poloni, cari-l înfrîng în pădurile Buzăului; apare din fugă pe la Argeș, lîngă mormintele înnaintașilor; străbate Oltenia lui de baștină, trece ca un fulger Banatul, răsbate peste Tisa. La Praga el caută pe Impăratul dreptății sale, la care, ca și poporul său în tot ce face, nu vrea să renunțe, nu *poate* să renunțe.

In acest timp Imperialii sînt izgoniți din Ardeal. Curtea are nevoie iarăși de «barbar», așa cum Impărații bizantini recurgeau la serviciile șefilor slavi, avari, bulgari. Omenia lui Mihai învinge amintirile urîte și temerile de viitor. Intinde mîna lui Basta. Il iartă. De ce nu l-ar ierta? Doar această împăcare face parte din condițiile de îndeplinire a misiunii pentru care se simte trăind.

Iată-i amîndoi la Goroslău. Avîntul răsplătitor al Voevodului cîștigă lupta contra lui Sigismund. Invingătorii înnaintează pănă la Turda. De aici Mihai, care de mult n'are știri

www.dacoromanica.ro

sigure despre ai săi: soţia, la care nu ţinea chiar aşa de mult, fiul, în care se visa înviind, vrea să meargă la Făgăraş. Cine ar putea să-l împiedece? Basta? Dar el nu-i era subordonat, dintr'un calcul austriac care nu era să greşască. Şi pentru ce să-l împiedece? Nu mai era un duşman. Sigismund fugia spre trecătorile Moldovei. Nicio acţiune războinică nu se presinta ca iminentă. Şi, dacă era vre-o îndoială asupra căii de urmat, calea firească era o sfătuire între şefi. A propus-o vre-odată Basta? A trimes el vre-un negociator de samă, general sau diplomat?

Ceata de soldaţi care s'a presentat la Mihai în zorii acelei zile de Septembre, niște Valoni cu care nu se putea înţelege, avea de fapt misiunea de a aresta, eventual de a executa un «trădător». Trădător de ce? Pe cine trădase şi care era dovada? Scrisoarea lui către boierii Stoichiţă şi Negre nu e lipsită de note care vădesc mentalitatea româ-

www.dacoromanica.ro

nească, dar ea nu se potriveşte nici cu sentimentele, nici cu interesele lui Mihai. Dacă ar fi fost adevărată, Austriecii nu s'ar fi oprit la simpla formulă că, desaprobînd actul în sine, «nu poartă năcaz» lui Basta. Şi actul de trădare putea fi denunţat judecătorului firesc. Era timp pentru aceasta. Doar nu stătea un duşman înnainte şi nu era ajunul unei bătălii decisive.

La somaţia neaşteptată, nespus de jignitoare, făcută lui Mihai la un ceas cînd hoţii isprăvesc să colinde, dar oamenii de treabă nu se apucă încă de lucru, Domnul învingător răspunse, scurt, şi aşa de natural: «Eu prins?»! Răspunsul fu spintecarea lui cu halebardele.

Basta avea măcar putinţa de a-şi înfăşura victima în giulgiul cuviincios al ipocrisiei sale. Ca pe o casă ruinată de prădători, ca pe un ostaş de rînd căzut întîmplător de glonte a lăsat în sama oricui mîndrul trup al camaradului său de arme, cu care

www.dacoromanica.ro

se îmbrățișașe la Prega, cu care călărise împreună în ziua luptei, cu care se îmbrățișase **poate** după deslușirea victoriei.

Și profanatorii au alergat, dintre acei Unguri cari nu visau că peste trei veacuri urmașii lor vor fi cetățeni ai României-Mari, cetățeni deplin îndreptățiți ai acesteia, dar fără a putea șterge pata pusă pe numele nației de păcatul din 1601.

Așteptînd pe meșterii de versuri latine cari vor batjocuri pe «Valahul lac de crime» și vor chema ultimele injurii asupra corpului său părăsit, pîngăritorii despărțiră capul de trup. Acest trup fu aruncat pe hoitul unui cal crăpat, unde stătu timp de două zile, batjocură lumii. Nu se știe unde a fost îngropat pe furiș. Slujba pioasă ce s'a făcut cu prilejul visitei Regelui la Turda, pe acest întins cîmp al Cristișului, n'a avut elemente de îndreptare locală. Pe la 1840 se spunea — și Eliad a culeș această știre în a sa Istorie a Romînilor pentru școli, de mult ui-

www.dacoromanica.ro

tată — că s'a găsit acolo un corp mutilat, lîngă care se afla o sabie care ar fi putut fi a Viteazului. Dacă ar fi fost o realitate în aceasta, de sigur că zvonul nu s'ar fi oprit aici. Nu e exclusă nicio intenţie de speculă în legătură cu acest mare nume.

Capul fu salvat însă de frămîntarea în ţerna anonimă. Mihai avuse în fraţii Buzeşti credincioşi siguri şi mîndri auxiliari. Moşiile lor cele multe li se pot ierta, dacă prin rodul şi prin omul lor ei au putut fi factorii aceste mari sforţări a trecutului nostru. Radu, Stroe, Preda erau prea mari şi prea tari, prea bogaţi şi prea vestiţi ca să aibă nevoie de răsplată sau de favoarea Domnului pe care ei pretindeau să-l îndrepte în politica lui. Credinţa lor s'a păstrat însă şi după moartea aceluia lîngă care luptaseră pentru ţară şi cinste. Radu, cu soţia sa Preda, furară ţeasta Viteazului şi—curăţind osul, pentru care el s'a păstrat aşa de bine — o strecurară cu cheltuială de bani şi primej-

www.dacoromanica.ro

die personală, ei singuri sau printr'un om al lor, până la acea mănăstire din Deal, a Sfîntului Nicolae din Vii, lîngă Tîrgoviște, unde era necropola acestui neam.

Aici, fără serviciu solemn, o coborîră'n pămînt, supt o piatră, care, după obiceiul timpului, fu croită tocmai după mărimea celor cuprinse supt dînsul. O inscripție fu săpată pe dînsa și, lucru ciudat, pe cînd inscripțiile pentru Domni se făceau pe atunci în slavonește, aceasta e redactată într'o clară și frumoasă limbă românească, parcă s'ar fi voit a i se da un sens național și popular. Oricum, în ea, alături de nelipsita notă de pietate, este și alta, atunci cînd se spune că «l-au ucis Nemții în cîmpia Turdei». Este același strigăt către dreptate, către răsplătire și pedeapsă pe care Mihai însuși îl scosese înnaintea Impăratului la Praga.

Amintirea celui oprit astfel în calea dreptăților sale n'a perit. Ea nu putea peri. Nu toți

www.dacoromanica.ro

morţii sînt morţi, ci numai aceia a căror faptă a fost ispăşită aici pe pămînt. Astăzi cercetăm în biserica Sf. Gheorghe de lîngă Mitropolie chipurile domneşti desfăcute, cînd cu vandalismul reconstructor al lui Lecomte du Noüy, de pe pereţele bisericii dărîmate a Sfîntului Nicolae Domnesc. Antonie-Vodă Ruset, un biet Levantin grecisat şi nu încă romanisat, care, cu tot sfîrşitul tragic ce-l aştepta, n'a avut nimica eroic, poartă peste buna lui faţă rotundă cu fălcile grele dîrza căciulă de luptă a lui Mihai. O regăsim, înnaînte, pe capul lui Vasile Lupu; cuca lui Matei Basarab nu e fără legătură cu dînsa. Gîndul la unirea celor trei ţeri a tulburat Morlacul slavisat Gaspar Gratiani, el a dominat pe Vasile-Vodă în cele două războaie dincolo de Milcov şi în nădejdea lui sfioasă că totuşi ar putea înlocui în Ardeal dinastia maghiară a Rákóczeştilor. Şi în a doua jumătate a veacului al XVII-lea ea licăreşte în setea Domnilor

www.dacoromanica.ro

munteni după Amlaș și Făgăraș, în instalarea lui Brîncoveanu și a boierilor săi prin moșiile ardelene.

Dacă la noi în epoca Fanarioților acest moment strălucitor din trecutul nației pare a fi uitat, povestitorii ardeleni ating în analele lor isprăvile cuceritorului, în care găsesc un întregitor. Și, cînd o literatură nouă, romantică, apare, ea începe cîntînd isprăvile Voevodului măreț.

Mormîntul rămînea însă necercetat în margenea Tîrgoviștii din care Domnia, după catastrofa Brîncoveanului, restauratorul vechii Capitale, desertase. Trebuie să se aștepte până la Vodă-Bibescu, spirit nobil și inimă caldă, dacă nu și voința clară, rațiune consecventă, pentru ca un Domn să vie aici, în veșmîntul însuși al lui Mihai, spre a se închina la măreția care a fost. Să nu uităm că pe acest timp și practicul, egoistul Mihai Sturdza visa de unirea celor două țeri dunărene: după Mihăilaș, fiul lui Simion Movilă, după Mihai Racoviță, el

www.dacoromanica.ro

purta numele vechiului erou, nume legat de acele minunate isprăvi şi de acel orbitor ideal.

Pe acest timp administraţia corectă, dar nu totdeauna şi inteligentă, a lui Bibescu, apoi a lui Ştirbei-Vodă, întreprinse repararea, adecă totala refacere în modern şi trivial a vechilor noastre monumente. Astfel căpătară o înfăţişare cu totul sau aproape cu totul nouă Bistriţa olteană şi biserica Sf. Gheorghe Nou din Bucureşti.

Exteriorul bisericii de la Dealu a fost, din fericire, păstrat, dar în interior nu mai avem nimic, prin vina acestor meşteri nemţi, din vechea pictură, precum n'avem nici odoarele, odăjdiile, luate probabil de Turci. Cum era să se procedeze, de altfel, şi „mai tîrziu, în plină civilisaţie, de Lecomte du Noüy“ la Mitropolia din Tîrgovişte, unde ţerna mormintelor e răscolită, iar pietrele, în curte, prind muşchiu la ploaie, ori şi la Trei-Ierarhi, de unde oasele ctitorilor, cu inelele pe degete, au fost a-

www.dacoromanica.ro

runcate cu moluzul în margenea Bahluiului, de unde s'au culeș inelele Doamnei Tudosca și a copilului Ioan-Vodă Lupu. Și aici, la Dealu, gropile au fost deschise, măcar în parte. S'a scos astfel capul lui Mihai ca și al bunicului său Radu-cel-Mare, ctitorul.

Un naiv brutal le-a „autentificat" scriind pe osul Voevozilor numele lor și însemnarea anilor de Domnie, în caractere care au ajuns indelebile. Multă vreme, vre-o jumătate de veac, ele au fost expuse trivial în simple cutiuțe de sticlă. Apoi răposatul Gr. Tocilescu a crezut că lăcașul definitiv pentru craniul eroului ar putea fi un ieftin turnuleț de metal purtînd pe el în medalion de cromolitografie chipul lui Mihai. De aici se lua capul pentru a i se face în ziua hramului slujba de pomenire, așezîndu-l pe masă lîngă cruce și Evanghelie. Ca secretar al Ligei Culturale, care ceruse parastasul, am oprit odată această expunere care putea fi judecată impie,

www.dacoromanica.ro

şi un fior m'a pătruns cînd rămăşiţa sfîntă pentru noi a trecut înnaintea plotonului de soldaţi care-i dădu onoruri regale.

Încă de atunci m'am gîndit la un loc de odihnă vrednic de marele mort. Nicolae Filipescu, ministru de Războiu în acel moment, m'a înţeles imediat. Sculptorul Storck a făcut un splendid sarcofag de marmură — în faţă altul pentru Radu. Inscripţia nouă spunea că biruitorul fără noroc «aşteaptă îndeplinirea Scripturilor».

Ele *s'au îndeplinit.*

Până atunci pare-că o putere misterioasă împiedeca punerea în mormînt. Resistenţa tacită a Guvernelor pe vremea cînd Regele Carol urmăria altă politică, campania din Bulgaria, cei doi ani de neutralitate, sfioasă faţă de Austro-Ungaria. In 1916, la intrarea duşmanului în ţară, doi profesori pioşi au crezut că trebuie să apere relicvia de noua profanare a aceloraşi duşmani.

www.dacoromanica.ro

Dusă la Iaşi, ea a fost aşezată la Mitropolie.

* * *

Se întorcea astfel din nou în Iaşul unde, ca şi în Suceava, cuceritorul întrase triumfător în Iunie 1600. Şi nu numai în calitate de cuceritor, căci, pe o vreme cînd religia însemna o parte din politică şi cea mai mare parte din cultură, el aduna pentru a înlocui pe Vlădicii fugari, în frunte cu Mitropolitul Gheorghie, fratele lui Ieremia Movilă, şi pentru a purifica Biserica moldovenească, un sinod aici, la Iaşi, presidat ca locţiitor de Mitropolit al Moldovei de către un Dionisie Rali, rudă a Domnului şi arhiepiscop de Tîrnova, şi numărînd între participanţi pe episcopul de Maramureş, pe doi episcopi macedoneni, pe un episcop de Hebron în Palestina.

Dar rătăcirile martiriului nu se isprăviseră. Ca să nu cadă prins şi în această ultimă frîntură din trupul său, Mihai trecu, în zilele de supremă crisă, în Rusia.

www.dacoromanica.ro

Cînd se întoarse, se făcea acum de ziuă asupra idealului nostru şi al său. Francesii generalului Berthelot erau la Dunăre, Bucovina ni revenise, cum, de mai mult timp, făcuse Basarabia. Dar Ardealul nu se rostise încă.

Atunci, la 8 Novembre st. v. 1918, i s'a [illegible] Viteazului întâia come[illegible]aţie solemnă în Mitropolia de aici. Regina Maria-l împodobise în sicriu aşa cum mironosiţele îngrijiseră cu mînile lor de trupul Mîntuitorului. O cunună de lauri îi strîngea tîmplele. O mulţime imensă asista înduioşată. Şi, seara, într'o seară rece ca şi aspra noastră suferinţă, expuneam diplomaţilor şi ofiţerilor prieteni politica lui Mihai, la capătul căreia vedem acuma izbăvirea noastră.

* * *

S'a făcut. Azi Mihai vine lîngă părintele său. Şi — ciudată potrivire! — în acelaşi moment răsar din pămînt fundatorii independenţei principatului «a toată Ţara-Românească». La Ar-

www.dacoromanica.ro

geș, în Biserica Domnească, am văzut pe Basarab, strivitorul de la Posada, în 1330, al oștirii lui Carol-Robert, odihnind întreg în sicriu, cu coroniță de fir ruptă în două, cu veșmîntul de catifea bătut cu mii de mărgăritare, cu mantia de mătasă roșie, cu cingătoarea de zale de aur ca și nasturii, cu frumoasa paftă centrală înfățișînd pe Maica Domnului. O mînă e adusă pe piept, alta este întinsă în lungul corpului. Mare vedenie neașteptată!

Basarab era Domn neatîrnat al unei țeri care echivala în hotare cu neamul. Și astfel, cînd ducem la mormîntul păcii netulburate pe martirul unității naționale, de supt lespezile de la Argeș răsar, în fața celor cari au îndeplinit și pecetluit unirea neamului, cei d'intăiu creatori ai ordinii de Stat sprijinite pe această unitate — așa cum o gîndia el.

www.dacoromanica.ro

Discursul d-lui N. Iorga

rostit la mănăstirea Dealului în numele Academiei Romîne și al Ligei Culturale cu prilejul aducerii capului :: :: :: lui Mihai Viteazul :: :: ::

www.dacoromanica.ro

Maiestate, Rege al conștiințelor și inimilor noastre, căruia nu-i putem exprima sentimentele ce simțim cînd îl vedem înnaintea rămășițelor înnaintașului și înnaintemergătorului, Innalt Preasfinți părinți, cinstită obște creștină.

Academia Romînă a arătat totdeauna față de amintirea lui Mihai Viteazul o atenție pe atît de emoționată, pe cît de respectuoasă.

De la începutul activității sale ea a dat poporului nostru acea admirabilă carte de inspirație națională închinată memoriei lui care e poemul în proză al lui Nicolae Bălcescu, mort el însuși cu gîndul la acea unitate a neamului așa de fericit îndeplinită și asigurată astăzi. Prin documentele străine din colecția care poartă numele istoricului bucovinean Eudoxiu de Hurmuzaki,

www.dacoromanica.ro

el însuşi cercetător ştiinţific al carierei meteorice a lui Mihai, şi care a început prin darea la lumină a preţiosului material adunat de acesta însuşi în arhivele din Viena, societatea aceasta a dat pentru studiarea şi înţelegerea vieţii Viteazului o altă basă decît aceia, prea adese ori nesigură, a cronicilor, în mare parte alcătuite de duşmani. Din acest material incomparabil ca noutate şi ca bogăţie a răsărit figura adevăratului Mihai, aşa cum s'a înfăţişat contemporanilor de toate naţiile, Germani, Italieni, Răsăriteni şi alţii. In momentul cînd, la ceasul îndeplinirii celor aşa de mult dorite în atîta suferinţă şi supt umiliri aşa de crude, hotarele trase de vechea sabie victorioasă a eroului s'au restabilit aproape întregi prin voinţa conştientă şi de aceia asigurătoare a unui întreg popor, condus de Maiestatea Voastră, e bine să se arate cum resultă pentru noi această tragică şi impunătoare icoană.

Venind din vechiul neam, în-

www.dacoromanica.ro

tărit în lupte, îndîrjit în gîlcevi de familie şi de partid, al coborîtorilor lui Basarab-Vodă, aşa de minunat ieşit la faţa pămîntului tocmai astăzi, el, al cărui tată «bun», Pătraşcu, nu putea să înlăture din seva dinastiei războinice pornirile furtunoase către hotărîrile prin arme, a crescut în mijlocul acelei boierimi tinere, cuprinzînd pe tustrei Buzeştii, pe Băleanul Udrea, pe Grădişteanul Badea, pe Floreşcu şi pe atîţia alţii cari erau numai ceia ce trebuie să fie orice boierime, orice clasă dominantă: *o formă superioară a vitalităţii naţionale.*

Aşa fiind, el s'a prins de bună voie, cu asentimentul entusiast al ţerii întregi, pănă la săteanul care, oricît de nedreptăţit, şi de el însuşi, l-a urmat prin văile ardelene, în serviciul ideii creştine, represintată de Impăratul apusean, de Papa din Roma, de cultura latină pornind, răsbunătoare, să reiele Răsăritul cucerit şi profanat de păgîni. In serviciul crucii, care însemna cul-

www.dacoromanica.ro

tură, milă de oameni, libertate — idei care încălzesc şi vremea noastră —, el a pus o energie moştenită, un avînt care era al romînimii timpului său şi un cavalerism, despreţuitor de fugă, sfidător de moarte, gata de jertfă, care e trăsătura principală a fiinţei sale. A fost Alexandru Machedon al marii legende eroice pe care, în vremuri de proză practică, de intrigă diplomatică, a ştiut-o da neamul nostru.

Instinctiv el ducea cu sine soarta neamului nostru. Veacuri de durere ale acestuia îl chemau, speranţe care mijiau în inimi dădeau aripi calului său de război. Peste tot ce-i impunea realitatea lucrurilor: îndatoririle luate de el însuşi, piedecile puse de rivali, impunerea venită de la stăpîni, el reprezinta această voinţă naţională în plină desfăşurare victorioasă. Viaţa cea nouă începea să crească şi mai dîrză pe pămîntul supus aceleiaşi puteri cînd moartea lui a zăbovit pe trei veacuri izbîndirea: atîta

www.dacoromanica.ro

timp cît trebuia ca să se pună, în zilele Maiestăţii Voastre, stîlpii de piatră ai organisării pentru susţinerea operei măreţe.

Dacă Academia, prin opera ei, cuprinsă în miile de pagini ieşite din anii de trudă, a făcut posibilă această visiune, Liga Culturală, prin înceata ei propagandă neobosită, a căutat să facă din această ştiinţă sigură un patrimoniu scump pentru toţi Romînii, urmînd întru aceasta şi cele mai frumoase tradiţii ale literaturii româneşti. Ce folos a putut aduce această propagandă s'a putut vedea din curentul sincer de entusiasm general care a înconjurat tot ceia ce, în ultimul timp de încercări şi triumfuri, a scos la iveală, a readus în curentul vieţii de astăzi personalitatea mîngîietoare şi îndrumătoare a eroului şi martirului.

Dacă Academia şi Liga Culturală, complectîndu-se în domenii deosebite,—şi cea d'intăiu ajutată şi patronată de Maiestatea Voastră, academician între academi-

www.dacoromanica.ro

cieni—, pot spune azi că n'au lucrat în zădar, în faţa mormîntului glorios de astăzi pentru frîntura de trup furată odinioară, iubitor, dar umil, urii duşmanului, ele-şi ieau obligaţia, de alminterea firească, de a lucra şi mai departe pentru a face din amintirea lui una din comorile veşnice din care se împrospătează, generaţie după generaţie, energiile unui neam.

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro